

2014 január Esszé

Lánczos Vera: Tények és következtetések

Debreczeni József *Fideszes rablógazdaság* című kötete szinte egy időben egy másik, a mai Magyarország politikai rendszeréről szóló munkával, a Magyar Bálint szerkesztésében és közreműködésével napvilágot látott *Magyar polip – A posztkommunista maffiaállam* című tanulmánykötettel. Bizonyára nem véletlen, hogy e folyóirat előző számában éppen Debreczeni József írt recenziót a Magyar polipról, az eddigi legalaposabb, legátfogóbb elemzésnek nevezve azt a 2010 óta kiépült Orbán-rezsimről. Ha valaki, akkor Debreczeni „felkent” az ilyen összegzésre, ugyanis ő szintén az egyik legautentikusabb ismerője és értelmezője ennek a világnak.

Aki meg akarja érteni, hogy mi történt a harmadik Magyar Köztársasággal, mi történt különösen az utóbbi három évben, annak ez a két könyv kötelező olvasmány. Ha majd az utókor támpontokat keres a mai helyzet leírásához, nyugodtan hagyatkozhat ezekre, mint amelyek lényegileg jellemzik a Fidesz-korszakot. Nemcsak a megjelenés egyidejűsége okán kapcsolom össze ezt a két könyvet, hanem mert úgy gondolom, noha a maga nemében két hiányt pótló, egyaránt nagyon fontos támasztékról beszélünk a politikai jelen feldolgozásához, valahol ki is egészítik egymást: amíg a Magyar Bálint által szerkesztett kötet inkább folyamatokat ír le elemzően, addig Debreczeni József lényeglátó módon összegyűjti, szisztematikusan rendszerezi a mások, sokak által feltárt tényanyagot, hogy a valóság bemutatásával illusztrálja a Fidesz-kormányzásról általa is már sokszor levont súlyos következtetések jogosságát, megalapozottságát. Kézzelfoghatóvá teszi, a konkrétumok szintjére csatolja vissza, mintegy hitelesíti az olvasóközönség számára az elvontabb szintű diagnózisokat.

Ő is azt tartja legfontosabbnak, amit Magyar Bálinttól idéz a recenziójában¹, „...aki már Orbán első kormányzása idején fölismerte és megírta, hogy az országot a »szervezett felvilág« uralja: a kormányzás örve alatt közjavak magánjavakká alakítása zajlik az államhatalom eszközeinek szisztematikus fölhasználásával.”

Ez az a tevékenység², amelyet a második Orbán-kormányzás idején tökélyre fejlesztettek. Debreczeni könyvét olvasva a döbbenet és a düh keveredhet az olvasóban, amikor esetek sorozatával szembesülve konstatálhatja, hogy milyen egyszerűen lehetséges a köz javainak átcsatornázása magánjavakká, ha a hatalom végképp kontroll nélkül marad.

Sajnos nem csak arról van szó, hogy a demokratikus jogállam intézményrendszere csődöt mondott azzal, hogy ellentétébe csaphatott, mert a fékeket és ellensúlyokat jelentő intézményeket is ugyanaz a hatalom szállta meg, arról is szó van, hogy ezeket a történéseket apatikus, passzív és közönyös társadalom szenvedti el. E közöny és passzivitás számtalan oka közül (amelyek részletezésére itt nincs mód) az egyik legfontosabb az, hogy ezeket a tényeket a társadalom nemcsak értelmezni nem tudja az összefüggések bonyolult rendszerében, de alig ismeri. Nem véletlen tehát, hogy még mindig nem elég világos a szélesebb nyilvánosság számára, hogy a jelenlegi hatalomgyakorlás mikéntje és céljai nem értelmezhetők a

demokratikus társadalmak fogalomrendszerével, mert minőségileg másról van szó.

Debreczeni segít megragadni azokat a fordulópontokat, amelyek a Fidesz természetének megértésében kulcsfontosságúak. A kezdeteket illetően felidézi például a nyilatkozatot, amelyet személyesen neki adott Orbán 1994 nyarán, amikor Antall Józsefről tervezett könyvéhez gyűjtött anyagot.³ Akkor Orbán Antallt kritizálta úgy, hogy „negyven év baloldali kormányzás után... alakult egy jobbközép kormány Magyarországon... ezt a szerencsét nem kihasználni jóvátehetetlen hiba volt. Nem felkészülni, hogy ha bukás van négy év múlva, akkor legyen egy erős infrastruktúrája a jobboldali politikának, hanem a semmiben lebegjen, amikor megbukott... ez olyan hiba, amit nem lehet jóvátenni... Rosszul kormányozni lehet, de örökség nélkül itt hagyni egy politikai oldalt, materiális örökség nélkül, hogy csak szellemi örökségből éljünk, ez nem megy... Ezt úgy kellett volna megcsinálni..., hogy meg kellett volna találni azt a nyolc-tíz nagyvállalkozót, akik majd Magyarország nagytőkéserei lesznek... és ezeket kellett volna támogatni. Ezekkel kellett volna személyes kapcsolatot kiépíteni, amit ők aztán jól tudtak volna a piacon használni, mint versenyelőnyt. Azt a kapcsolatot, amely őket Magyarország miniszterelnökéhez vagy annak legbelső köréhez fűzi.”

Debreczeni rámutat, hogy ebben minden benne van, ami később 1998 és 2002, illetve 2010 után történt.

Úgy véli, Orbán akkor lépte át a maga politikai és emberi Rubiconját, amikor a régi jó barátira, a „fantasztikus agyú”, ám tökéletesen gátlástalan Simicskára bízta pártja (meg saját) pénzügyeit.⁴ Debreczeni szerint „A Fideszben sosem alakult ki a szocialistákat megosztó kettős uralom: a formális politikai és az informális gazdasági hatalom dualizmusa. Orbán és Simicska kapcsolata az idők során nemhogy lazult volna, de szorosán összefűződött. Egyikük a politika frontvonalában, másikuk a gazdasági háttérben működött, de mindig összhangban, egy cél érdekében, a pénz a politikát szolgálta; a politika a pénzt.”⁵

Hogy a politikának, a politikai intézményrendszer átalakításának és működtetésének a Fidesz felfogásában semmi más célja nincs, mint a pénzszerzés, továbbá az, hogy ehhez hosszú távon is biztosítsák a feltételeket – ezt támasztja alá Debreczeni e könyv minden lapján a dokumentált esetek sokaságával. Lehetetlen ezek közül egyet-egyét kiragadva érzékeltetni azt a képet, amely az egész elolvasásával állhat csak öszsze, csupán a szerző néhány megállapítását emelném ki. Hangsúlyozza például, „hogy a Simicska nevével fémjelezhető csoport, amely 1998, illetve 2010 után behatolt a magyar államgépezetbe, az nem holmi hagyományos gazdasági vagy tradicionális bűnözői érdekkör, hanem a Fidesz nevű hatalmi-gazdasági szindikátus szerves része. A behatolás nem alulról, hanem felülről történt.” Továbbá, hogy 2010 után már ennél is többet akartak, „átalakítani az egész magyar gazdaság, illetve társadalom vagyoni viszonyait. Immár nem elégedtek meg az állami javak fölötti rendelkezéssel. Betörték a magántulajdon világába: mások javait is elvették az államhatalom erejének fölhasználásával.”⁶ (Gondoljunk csak a magánnyugdíjpénztárakra, a takarékszövetkezetekre, a földpályázatokra vagy a nemzeti dohányboltokra.)

Az ebben a könyvben felhalmozott ismereteket valójában nemcsak az országhatárokon belül kellene terjeszteni, nagyon fontos lenne ezt a munkát lefordíttatni és az Európai Unió tagállamaiban és intézményei számára is elérhetővé tenni. Ilyen háttéranyag biztosíthatná ugyanis, hogy valóban értsék, Magyarországon már régen nem egyszerűen a demokratikus jogállami működés ilyen-olyan csorbításáról van szó, hanem az intézményrendszer formális

létezésének árnyékában, minden törvényes kontroll hiányában, a hatalommal és joggal való visszaélésről az ország kárára.

Sajnálatos adalékkal szolgál ehhez a Közgéppel kapcsolatos következő történet. A szerző felidézi Orbán egy parlamenti kérdésre adott válaszát a Közgéppel kapcsolatban.⁷

Karácsony Gergely parlamenti képviselő tette fel a kérdést, amely így hangzott: „Ha körülnézünk az EU-s fejlesztési forrásoknál és az állami pénzek elosztásánál, azt látjuk, hogy mindenki, aki él és mozog ezen a területen, az Simicska Lajos és Nyerges Zsolt közvetlen munkatársa volt korábban, élén a miniszter asszonnyal... Ennek aztán meg is van a hatása, hiszen például a Közgép, amelynek a vezetője Nyerges Zsolt, és a tulajdonosa Simicska Lajos, jelenleg közel 300 milliárd forint értékű állami megbízásról szóló szerződéssel rendelkezik, és tavaly ez a cég hárommilliárd forint értékű osztalékot fizetett ki a tulajdonosnak, tehát Simicska Lajosnak... a hirdetési piacon 2011-ben 90 százalékban a Simicska Lajos és Nyerges Zsolt holdudvarához tartozó plakátcégeknél hirdettek az állami cégek...” A kérdésre, hogy miért nem a magyar emberek érdekét képviseli a kormány, és miért a Fidesz-közeli oligarchák érdekét, a miniszterelnök cinikusan úgy válaszolt, hogy ha a képviselőnek tudomása van bármely jogsértésről, akkor kötelessége a jogi eljárások megindítása, amelyeknek aztán a maguk rendje és módja szerint végig is kell menniük. Menjenek is végig, ő támogatja ezt.

Debreczeni megállapítja, ebből a reakcióból is látható, „hogy amíg Orbán lesz Magyarország miniszterelnöke, s amíg az ő emberei ülnek az adóhatóságban, az ügyészségen és immár szinte mindenütt, addig a Közgéptársaság működését és működtetőit semmiféle veszély nem fenyegeti. És ezen az sem változtat, hogy az EU egyik tagállama vagyunk.” Felhossa ehhez adalékként azt az esetet, amikor a Demokratikus Koalíció az OLAF-hoz (az Európai Bizottság Csalás Elleni Hivatalához) fordult a Közgép egyik állami megrendelésével kapcsolatban. Az OLAF vizsgálói Magyarországra jöttek, kiszálltak a Közgéphez is, de kiderült, hogy a Hivatal az érintett tagállam hatóságát kéri fel a vizsgálat lefolytatására. Az OLAF magyar kapcsolattartója pedig a Nemzeti Adó- és Vámhivatal OLAF Koordinációs Irodája, amely ha szabálytalanságot talál, akkor közigazgatási szankciót alkalmazhat, bírságot kivethet, ám ha bűncselekményt észlel, megszűnik a hatásköre. Ez esetben az illetékes állami hatóságnál tesz feljelentést, a büntetőeljárást annak kell lefolytatnia. Debreczeni felteszi a kérdést: „Ezek után kell-e mondani: az orbáni Magyarországon »a maguk rendje, útja-módja szerint« nem »mennek végig az eljárások«.”

Miben reménykedhetünk tehát, mit számít ilyen körülmények között, ha jobban megismerjük azt a szövevényes hatalmi hálót, amely befed bennünket és egyre jobban fojtogat? Vezet-e ez bárhová? A válasz: igen. Sőt az, hogy csak ez segíthet. Változtatni ugyanis csak mi tudunk ezen, csak magunkra számíthatunk, de csak akkor leszünk képesek rá, ha minél többen értjük, mivel állunk szemben.

Jegyzetek

1 Mozgó Világ, 2013. 12. 18. old.

2 Hogy pontosan értsük, miről is van szó, idézzünk fel egy esetet csak egyetlen konstrukció bemutatására a könyv 95. oldaláról. (A konkrét történetet Debreczeni az atlatszo.hu két cikke alapján írja le ott.) A lényeg, hogy miként juthatott még az első Orbán-kormány idején egy hárommillió forinttal pár hónappal korábban létrehozott kft. milliárdos hitelhez az MFB-től, hogy nulla önerővel megvehesse egy felszámolás alatt lévő cég vagyonát, tárgyi eszközeit és ingatlanait. Olyan ingatlanvagyonról van szó, amely felett éppen egy másik állami érdekelttségű bank, a felszámolás alatt álló céget hitelező, részben tulajdonló pénzügyi intézmény rendelkezett, amely nem pályáztatott, hanem vevőkijelölési jogával élt, s éppen az adott kft.-re esett a választása. Utóbbi így nagy értékű telkekhez jutott tehermentesen, amelyek közül kettőt azonnal értékesített, jóval magasabb áron, mint amennyiért vásárolta, és amekkora hitelt kapott. Visszafizette tehát a hitelt, és megtartotta ugyanakkor a három közül legértékesebb ingatlant, amelyet hasznosítani kezdett. Vagyis az akció eredményeként egyetlen forint befektetés nélkül tudott egy korábban ismeretlen kis cég egy állami fejlesztési bank hitele és egy állami érdekelttségű kereskedelmi bank közreműködése révén milliárdos vagyonhoz jutni. (Debreczeni József: Fideszes rablógazdaság, DE.HUKÖNYV Kft., 2013., 95. old.)

3 uo. 46–47. old.

4 uo. 40. old.

5 uo. 48. old.

6 uo. 114. old.

7 uo. 133–134. old.

Kapcsolódó írások:

1. **Lánczos Vera: Nincs ok optimizmusra** A kérdésre, hogy vajon egy év múlva hol tart az...
2. **Lánczos Vera: Az utolsó esélyünk** 2011 decemberében azt írtam, nincs ok optimizmusra. Nincs, mert olyan...
3. **„Már rég nem pártpolitikáról van szó” – Tétényi Éva polgármesterrel beszélget Lánczos Vera** – Megválasztása óta nagy érdeklődéssel követem polgármesteri munkáját. A beszélgetésre...
4. **Lánczos Vera: Hegyi Gyula írásának margójára** Manapság szinte minden Magyarországról szóló politikai írást kényszeresen abból a...
5. **„Nincs annyi rejtőzködő, hogy a fülke magánya megváltoztassa az erőviszonyokat”. közvélemény-kutatók a Fapados Szalonban: Hann Endre, Sik Endre, Závecz Tibor, moderátor Pikó András, hozzászólók Avarkeszi Dezső, Lánczos Vera, Bitó László** P. Szűcs Julianna Mindenkit szeretettel üdvözlök! Bizonyos értelemben rendhagyó Fapadost...

Cimkék: Lánczos Vera